

ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE SPOR*

Gözde ALGÜN DOĞU¹ Hakan SUNAY²

Geliş Tarihi: 12.9.2010
Kabul Tarihi: 28.12.2010

ÖZET

Bu araştırma, siyasi gücün yaratılması sırasında kütleli etkisi ve kabul edilebilirliği nedeni ile sporun uluslararası ilişkilerde kullanıldığını ve sporun diplomasiyi ve diplomasinin de sporu kabul ettiğini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmanın evreni, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyon üyesi 60 milletvekili, özerk statüdeki 65 Federasyon Başkanı ve Genel Sekreterleri, üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde görevli yaklaşık 100 öğretim elemanı ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yönetim Bilimi Bölümünde görevli 50 öğretim elemanıdır. Bunlardan 57 milletvekili, 32 federasyon başkanı ile federasyon genel sekreteri ve 51 öğretim elemanı, toplam 140 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı olarak; "Uluslararası İlişkiler ve Spor Etkileşim Anketi" kullanılmıştır. Veri analizinde frekans, aritmetik ortalama, yüzde, standart sapma, t-testi ve ikiden fazla gruplarda tek yönlü varyans analizi (Anova), farkın hangi gruplarda olduğunun belirlenmesinde ise, Tukey istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin analizi sonucunda; çalışmaya katılanların kıdem, yaş ve eğitim durumlarına göre uluslararası ilişkiler ve spor etkileşiminde anlamlı bir fark bulunmazken, cinsiyetlerine ve ünvanlarına göre uluslararası ilişkiler ve spor etkileşiminde fark bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Spor, Spor Politikası, Uluslararası İlişkiler, Dış Politika

INTERNATIONAL RELATIONS AND SPORT

ABSTRACT

This research intends to show that during the creation of the political power, the sport is used in international relations because of its mass effect and its acceptance and moreover this research aims to demonstrate that the sport accepts diplomacy and diplomacy also accepts the sport.

The universe of the research consists of 60 members of parliament who are members of commission of the Grand National Assembly of Turkey, 65 Presidents of the Federation and General Secretaries in autonomous status, approximately 100 instructors who are officers in the Department of International Relations of the Faculty of Economics and Administrative Sciences of the universities and 50 teaching staff who are officers in the Department of Physical Training and Sport College, Department of Management Science. 57 members of parliament, 32 presidents of the federation and general secretaries of the federation and 51 instructors of these; in total 140 persons form the sample of the research. As data collection tool, "Survey of International Relations and the Sports Interaction" is used. For data analysis, SPSS 15.0 packet programme was used (t-test, Anova, Tukey).

In the result of analysis data; there were not found any significant differences in the international relations and in the sports interaction according to the seniority, the age and the educational status of the persons who were participate in the study, but there were found differences in the international relations and in the sports interaction according to the sex and the title of them.

Key words : International Relations, Sport, Sport Policy, Foreign Policy

GİRİŞ VE AMAÇ

Spor, uluslararası ilişkilerde olumlu yönde büyük bir yaptırım aracı olmuş ve olmaya devam etmektedir.

Uluslararası sporu en iyi açıklayabilecek teori çoğulculuk teorisi. Çoğulculuk teorisi (Pluralizm), uluslararası sistemin gücün merkezleşmiş bütünsel sistemler ve çok sayıdaki alt sistemler arasında dengesizce dağıldığı bir yapı olduğunu iddia etmektedir. Aynı zamanda uluslararası sporu açıklamak için küreselcilikten de bir parça alınabilir ancak durum kriz noktasına geldiğinde konunun başını çeken teori gerçekçilik olacaktır. Gerçekçilik, her devletin kendi çıkarları

* 10-12 Kasım 2010 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleştirilen 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

¹ Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Aksaray

² Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara

peşinde sürüklendiğini ve insanlığın kötü olduğunu savunur. Her devlet ve insan birbirine güvenmeksizin herkesin egemen olmak istediğini belirtir. Kriz anındaki gerçekçilik teorisinin kabul edilebilirliği bu dönemde kaçınılmaz güç dinamiklerinde karar verme mekanizmasının ufak bir gruba kalması ve normalde konular hakkında birçok karar verme ve danışılma mekanizması olmasına rağmen bunların bu dönemde dışlanmasıdır (1). Bu noktada, sporun uluslararası siyaset içerisinde ağırlığını hissettirmeye başladığı giderek daha çok görülmektedir. Kullanılabilecek birinci diplomatik araçların sonuç vermediği durumlarda sporun ikinci bir diplomatik araç olarak ortaya çıktığı ve bu ara sistem içerisinde kendilerini güçsüz olarak hisseden tüm ülkeler ve gruplar tarafından kullanıldığı bilinmektedir (2).

Bu çalışmanın temel amacı, siyasi gücün yaratılması sırasında kültürel etkisi ve kabul edilebilirliği nedeni ile sporun uluslararası ilişkilerde kullanıldığını ve sporun diplomasiyi ve diplomasiyi de sporu kabul ettiğini ortaya koymaya çalışmaktır. Araştırma ile elde edilecek sonuçların, Türkiye Cumhuriyeti'nde spora yön veren referans gruplardan bazılarının çalışmalarında önemli bir işleve sahip olacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmanın evreni, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyon üyesi 60 milletvekili, özerk statüdeki 65 Federasyon Başkanı ve Genel Sekreterleri, üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde görevli yaklaşık 100 öğretim elemanı ve Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretim Yönetim Bilimi Bölümünde görevli 50 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme de araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır (3). Bunlardan 57 milletvekili, 32 federasyon başkanı ile federasyon genel sekreteri ve 51 öğretim elemanı, toplam 140 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları olarak Adrian Budd & Roger Levermore tarafından yazılmış "Sport and International Relations" kitabından yararlanılarak hazırlanan bir anket kullanılmıştır. Anket, kitap içinde geçen görüşler dikkate alınarak, danışman gözetiminde ve uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmanın güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha (α) iç tutarlılık yöntemi ile yapılmış ve güvenilirlik katsayısı (α) 98,08 olarak tespit edilmiştir. Veri analizinde frekans, aritmetik ortalama, yüzde, standart sapma, t-testi ve ikiden fazla gruplarda tek yönlü varyans analizi (Anova), farkın hangi gruplarda olduğunun belirlenmesinde ise, Tukey istatistik teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca aradaki ilişkiye bakmak için korelasyon katsayıları alınmıştır. Araştırmada $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen değerlendirme sonuçları istatistiği çizelge halinde verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılanların Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı

ÖZELLİKLER	SEÇENEKLER			TOPLAM
Ünvan	Akademik	Milletvekili	Federasyon	Toplam
f	51	57	32	140
%	36,4	40,7	22,9	100
Cinsiyet	Kadın	Erkek		Toplam
f	6	134		140
%	4,3	95,7		100
Kıdem	1 – 10 Yıl	11 – 20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam
f	22	85	33	140
%	15,7	60,7	23,6	100
Yaş	30'dan Küçük	31 – 40 Arası	41 ve Üstü	Toplam
f	17	76	47	140
%	12,1	54,3	33,6	100
Eğitim Düzeyi	Lisans	Lisans Üstü		Toplam
f	39	101		140
%	27,9	72,1		100

- Çalışmaya katılan kişilerin %36,4'ü akademik personelden, %40,7'si milletvekilinden ve %22,9'u ise federasyon başkanı ve federasyon genel sekreterlerinden oluşmaktadır.
- Çalışmaya katılan 140 kişiden %4,3'ü kadın, %95,7'si erkektir.
- Çalışmaya katılan 140 kişinin %15,7'si 1-10 yıl, %60,7'si 11-20 yıl, %23,6'sı 21 ve üstü kıdem yılına sahiptir.
- Çalışmaya katılan kişilerin %12,1'i 30 yaşından küçüktür. %54,3'ü 31-40 yaş aralığında ve %33,6'sı 41 ve üstü yaş aralığındadır.
- Çalışmaya katılan kişilerin % 27,9'u lisans mezunu ve %72,1'i lisansüstü mezunudur.

Tablo 2. Çalışmaya Katılanların Sorulara Verdiği Cevapların Ortalamaya Bağlı Dağılımı (Pareto Analizi)

Sorular	%					\bar{X}	SS	C
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)			
1- Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda rol ve etkinliğinin değerlendirilmesinde sporun önemli yeri vardır.	1,4	5,7	2,9	25,0	65,0	4,46	0,91	TK
2- Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne katılmadan önce kendisinden beklenen koşullardan biri de komşuları ile iyi ilişkiler kurmasıdır. Spor müsabakalarının bu ikili ilişkiler üzerinde olumlu etkisi vardır.	0	5,0	6,4	32,1	56,4	4,40	0,82	TK
3- Uluslararası siyaset içerisinde spor, birincil diplomatik araçların sonuç vermediği durumlarda ikincil bir diplomatik araç olarak kullanılmaktadır.	1,4	16,4	10,0	31,4	40,7	3,96	1,14	TK
4- Ulusal direniş ve özgürlük hareketleri çerçevesinde, spor ulusal politikanın bir parçasıdır.	5,0	20,0	8,6	49,3	17,1	3,54	1,14	KA
5- Komşu ülkelerle kurulan askeri ilişkiler üzerinde spor müsabakalarının olumlu etkisi vardır.	44,3	47,1	6,4	2,1	0	1,66	0,69	AK
6- Baskıcı rejimler kendi siyasi sistemlerini, olimpiyat düzenleyerek savunmaktadırlar.	1,4	37,9	15,0	31,4	14,3	3,19	1,14	KR
7- Spor diplomasiyi, diplomasi de sporu kabul etmiştir.	0	5,0	10,0	50,0	35,0	4,15	0,79	KA
8- Oyunlar ve olimpiyatlar katılımcıların ülkelerini sportif anlamda temsil etmelerinin yanısıra, ülkelerinin varlıklarını ve güçlerini olimpiyatlar aracılığıyla dünyaya hissettirmeleridir.	1,4	2,9	7,1	43,6	45,0	4,28	0,83	TK
9- Spor ileride oluşabilecek uluslararası ekonomik ilişkiler için önemli bir araçtır.	0	1,4	15,7	30,7	52,1	4,34	0,79	TK
10- Spor, evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir araçtır.	4,3	0	2,9	18,6	74,3	4,59	0,91	TK
11- Spor, ülkelerin birbirlerini dikkate almalarında olumlu bir ekonomik yaptırım aracı değildir.	18,6	32,9	14,3	25,7	8,6	2,73	1,27	KR
12- Büyük oyunlar ve olimpiyatlar, uluslararası sporun sadece bir parçası görünseler de bu oyunlarda yer alan ülkeler, yıllar boyunca diplomatik alanda ön planda bulunmuş ülkelerdir.	2,9	20,0	8,6	47,9	20,7	3,65	1,11	KA
13- Sporun uluslararası siyaset içerisinde ağırlığını hissettirmeye başladığı giderek daha çok görülmektedir.	5,7	13,6	10,0	57,9	12,9	3,59	1,06	KA
14- Kendilerini güçsüz olarak hisseden tüm ülkeler ve gruplar sporu siyasi araç olarak kullanmaktadırlar.	4,3	25,7	13,6	40,0	16,4	3,39	1,16	KR
15- Olimpiyatlarla ilgili ortaya çıkan herhangi bir skandal, inanılmaz küresel tepki almakta ve bu tepki organizasyonların evrensel boyutunu daha da güçlendirmektedir.	1,4	11,4	4,3	70,0	12,9	3,81	0,85	KA

(5) Tamamen Katılıyorum (TK)

(4) Katılıyorum (KA)

(3) Kararsızım (KR)

(2) Katılmıyorum (KM)

(1) Asla Katılmıyorum (AK)

Anket Sorularına Ağırlıklı Verilen Cevaplar (C)

Tablo 3. Çalışmaya Katılanların Ünvanlarına Göre Dağılımının Varyans Analizi Sonuçları (Anova Sonuçları)

Uluslararası İlişkiler ve Spor Etkileşimi	AKADEMİK N=51		FEDERASYON N=32		MİLLETVEKİLİ N=57		p	F
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
p< 0.05								
EKONOMİK ARAÇ	11,30	1,89	11,66	1,91	11,76	2,00	0,469	0,76
SİYASİ ARAÇ	42,18	5,29	42,97	4,76	43,32	4,97	0,548	0,60
ASKERİ ARAÇ	1,58	0,63	1,66	0,70	1,96	0,84	0,054	2,98

Tablo-3'te Uluslararası İlişkiler ve Spor etkileşimi üzerine çalışmaya katılanların (akademik personel, federasyon başkan, federasyon genel sekreterleri ve milletvekilleri) ünvanlarına göre veriler incelendiğinde ekonomik ve siyasi araç olarak spor uluslararası ilişkilerde kullanılmakta, ancak askeri araç olarak spor kullanılmamaktadır (p<0,05).

Tablo 4. Çalışmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımının Analiz Sonuçları (T-Testi Sonuçları)

Uluslararası İlişkiler ve Spor Etkileşimi p<0.05	ERKEK N=134		KADIN N=6		P	t
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
EKONOMİK ARAÇ	11,54	1,90	9,83	1,33	0,030	3,01
SİYASİ ARAÇ	42,63	5,07	41,00	6,00	0,540	0,66
ASKERİ ARAÇ	1,66	0,69	1,83	0,75	0,597	-0,56

Tablo-4'te Uluslararası İlişkiler ve Spor etkileşimi üzerine çalışmaya katılanların (akademik personel, federasyon başkan, federasyon genel sekreterleri ve milletvekilleri) cinsiyetlerine göre veriler incelendiğinde askeri ve siyasi araç olarak spor uluslararası ilişkilerde kullanılmakta, ancak ekonomik araç olarak spor kullanılmamaktadır (p<0,05).

Tablo 5. Çalışmaya Katılanların Kıdem Sürelerine Göre Dağılımının Varyans Analizi Sonuçları (Anova Sonuçları)

Uluslararası İlişkiler ve Spor Etkileşimi p<0.05	10 ve Altı N=22		11-20 Arası N=85		20 ve üstü N=33		p	F
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
EKONOMİK ARAÇ	11,86	1,81	11,48	2,00	11,15	1,72	0,398	0,93
SİYASİ ARAÇ	43,55	4,18	42,37	5,51	42,42	4,62	0,620	0,48
ASKERİ ARAÇ	1,68	0,57	1,73	0,78	1,48	0,51	0,229	1,49

Tablo-5'te Uluslararası İlişkiler ve Spor etkileşimi üzerine çalışmaya katılanların (akademik personel, federasyon başkan, federasyon genel sekreterleri ve milletvekilleri) kıdem sürelerine göre veriler incelendiğinde ekonomik, askeri, siyasi araç olarak spor uluslararası ilişkilerde kullanılmaktadır (p<0,05).

Tablo 6. Çalışmaya Katılanların Yaşlarına Göre Dağılımının Varyans Analizi Sonuçları (Anova Sonuçları)

Uluslararası İlişkiler ve Spor Etkileşimi p<0.05	30'dan küçük N=17		31-40 arası N=76		41 ve üstü N=47		p	F
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
EKONOMİK ARAÇ	11,35	1,99	11,63	2,00	11,23	1,72	0,519	0,66
SİYASİ ARAÇ	41,65	5,57	43,04	5,34	42,13	4,54	0,464	0,77
ASKERİ ARAÇ	1,53	0,51	1,77	0,78	1,53	0,58	0,115	2,19

Tablo-6'da Uluslararası İlişkiler ve Spor etkileşimi üzerine çalışmaya katılanların (akademik personel, federasyon başkan, federasyon genel sekreterleri ve milletvekilleri) yaşlarına göre veriler incelendiğinde ekonomik, askeri, siyasi araç olarak spor uluslararası ilişkilerde kullanılmaktadır (p<0,05).

Tablo 7. Çalışmaya Katılanların Eğitimlerine Göre Dağılımının Analiz Sonuçları (T-Testi Sonuçları)

Uluslararası İlişkiler ve Spor Etkileşimi p<0.05	Lisans N =39		Lisans Üstü N= 101		p	t
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
EKONOMİK ARAÇ	11,72	1,82	11,37	1,94	0,318	1,01
SİYASİ ARAÇ	43,18	4,94	42,33	5,18	0,369	0,90
ASKERİ ARAÇ	1,66	0,74	1,66	0,68	0,981	0,02

Tablo-7'de Uluslararası İlişkiler ve Spor etkileşimi üzerine çalışmaya katılanların (akademik personel, federasyon başkan, federasyon genel sekreterleri ve milletvekilleri) eğitim durumlarına göre veriler incelendiğinde ekonomik, askeri, siyasi araç olarak spor uluslararası ilişkilerde kullanılmaktadır (p<0,05).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sporun uluslararası diplomaside araç olarak kullanılıp kullanılmadığı konusunda, Türkiye Cumhuriyeti'nde, spora yön veren referans gruplardan bazılarının (milletvekilleri, akademisyenler, federasyon başkanları ve federasyon genel sekreterleri) düşüncelerinin ortaya koyulması amacıyla yapılan bu çalışmaya 57 milletvekili, 32 federasyon başkanı ile federasyon genel sekreteri ve 51 öğretim elemanı olmak üzere toplam 140 katılmıştır.

Çalışmaya Katılan Kişilerin Uluslararası İlişkiler ve Spor Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması

Sporun uluslararası diplomaside araç olarak kullanılıp kullanılmadığı konusunda, Türkiye Cumhuriyeti'nde, spora yön veren referans gruplardan bazılarının (milletvekilleri, akademisyenler, federasyon başkanları ve federasyon genel sekreterleri), düşünceleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çalışmaya katılan kişilerin, sporun Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası alandaki rol ve etkinliğinde önemli yeri olduğu görüşünü savundukları tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan kişilerin, sporun Türkiye Cumhuriyeti'nin komşularıyla iyi ilişkiler kurmasında olumlu etkisi olduğu görüşünü savundukları tespit edilmiştir.

Soğuk savaş döneminde, spor diplomatik ve propagandacı bir rol oynamış ve SSCB'nin komşularıyla ilişkilerini geliştirmiştir (Çekoslovakya, Finlandiya, Macaristan, Norveç, Polonya, Romanya, Baltık Devletleri (Estonya, Litvanya ve Letonya) ve Asya Devletleri (Afganistan, Çin, İran, Kore, Türkiye ve Moğolistan)). 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, SSCB ile iyi komşu ilişkileri için anlaşma imzalanmış ve iyi spor ilişkilerinin gelişmesi beklenmiştir. Bu müsabakalar ilişkilerin olumlu yönde güçlenmesini sağlamıştır (6) .

Çalışmaya katılan akademisyenlerin, milletvekillerinin, federasyon başkanları ve genel sekreterlerinin uluslararası siyaset içerisinde sporun, birincil diplomatik araçların sonuç vermediği durumlarda ikincil bir diplomatik araç olarak kullanıldığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Uluslararası sporu en iyi açıklayabilecek teori çoğulculuk teorisi. Çoğulculuk teorisi (Pluralizm), uluslararası sistemin gücün merkezleşmiş bütünsel sistemler ve çok sayıdaki alt sistemler arasında dengesizce dağıldığı bir yapı olduğunu iddia etmektedir. Aynı zamanda uluslararası sporu açıklamak için küreselcilikten de bir parça alınabilir ancak durum kriz noktasına geldiğinde konunun başını çeken teori gerçekçilik olacaktır. Gerçekçilik, her devletin kendi çıkarları peşinde sürüldüğünü ve insanlığın kötü olduğunu savunur. Her devlet ve insan birbirine güvenmeksizin herkesin egemen olmak istediğini belirtir. Kriz anındaki gerçekçilik teorisinin kabul edilebilirliği bu dönemde kaçınılmaz güç dinamiklerinde karar verme mekanizmasının ufak bir gruba kalması ve normalde konular hakkında birçok karar verme ve danışılma mekanizması olmasına rağmen bunların bu dönemde dışlanmasıdır. Bu noktada, sporun uluslararası siyaset içerisinde ağırlığını hissettirmeye başladığı giderek daha çok görülmektedir. Kullanılabilecek birinci diplomatik araçların sonuç vermediği durumlarda sporun ikinci bir diplomatik araç olarak ortaya çıktığı ve bu ara sistem içerisinde kendilerini güçsüz olarak hisseden tüm ülkeler ve gruplar tarafından kullanıldığı bilinmektedir (2).

Anket çalışmasında sporun, ulusal direniş ve özgürlük hareketleri çerçevesinde, ulusal politikanın bir parçası olduğu görüşü tespit edilmiştir.

Uluslararası sporun modern geleneklerinin iki adet kaynağı bulunmaktadır:

- Bu kaynaklardan birincisi İngilizlerin "amatör gentilmen" geleneğidir.
- İkincisi Avrupalıların politik aktivist geleneğidir.

İngiltere ve tüm İngilizce konuşan ülkelerde, spor amatörlerin alanı olarak görüldüğü için bu kamunun ilgi alanı dışında kalmıştır. Her ne kadar bütün ülkelerde kamu sporu destekliyor olsa da bu davranış ve yaklaşım biçimi hala mevcuttur ve özellikle Kanada'da, hükümetlerin sporla ilgili olan politik ve diplomatik kesintileri dikkate almaları zorunluluğunu ortaya koymuştur.

Avrupa modeli de Napolyon'un Orta Avrupa'yı özgürleştirme hareketlerinden doğmuş olup, kulüpler ulusal direniş örgütleri olarak kurulmuşlar ve bu gelenek 19. yüzyılda ki milliyetçilik akımları ile daha da ilerlemiş ve güçlenmiştir. Bu nedenle bu gelenek, Orta Avrupa köklerinden gelen bir eğilimi yaşatmış ve nerede olursa olsun sporu, siyaset bütünü'nün bir parçası olarak görmüştür (7).

Çalışmaya katılanlar, komşu ülkelerle kurulan askeri ilişkiler üzerinde spor müsabakalarının olumlu etkisi olmadığı görüşündedirler.

Savaş, çok eski dönemlerden beri, insan toplulukları arasındaki sorunların çözümünde zaman zaman başvurulan bir araç görünümündedir (5). Dış politika aracı olarak genellikle en son başvurulan yöntem silahlı güç kullanma tehdidinde bulunma veya silahlı güç kullanmadır. Bu da sınırlı müdahale şeklinde olabileceği gibi doğrudan doğruya savaş şeklinde de olabilir. Ancak bu yöntem riskli olduğu için kullanmaktan kaçınma yönünde genel bir eğilim varsa da bazen devletler ya bu yola başvurmayla mecbur kalmaktalar ya da önceki yolları kullanmadan daha çabuk sonuç almak amacıyla doğrudan bu yola başvurmuşlardır. Bir başka araç da içişlerine müdahaledir. Devletler bir devletin politikasını etkilemek amacıyla bu ülkedeki azınlıkları destekleyebilmekte, terör örgütlerini kullanabilmekte, o ülke içinde kendi gizli servisleri aracılığıyla iç karışıklıklar çıkarabilmektedir. Burada amaç, genellikle o ülkede bulunan hükümetin kamuoyu desteğini yitirmesini sağlayacak dış politikada belli kararları alamaz duruma gelmesini sağlama ve dikkatini iç politikada toplayarak dış politikada istediği başarıyı göstermesini engellemektir. Bunun yanında buna başvuran devlet, diğer devleti belli davranışlara yöneltmek veya caydırmak için bunu bir pazarlık aracı olarak kullanmayı da hedeflemiş olabilir (8).

Tarihi süreç incelendiğinde Fransız soylusu Pierre Baron De Coubertin, 1870-1871 yıllarındaki Almanya ve Fransa arasındaki savaşı Fransa'nın neden kaybettiğini araştırmıştır. Coubertin'in düşüncesine göre yenilginin sebebi, Fransa'da gerçek anlamda fiziksel eğitimin verilmemesidir. Coubertin bu durumu sporla aşma düşüncesine girmiştir. Coubertin'e göre gençlik, sadece kapalı sınıflarda değil, aynı zamanda açık havada spor yaparak yetişmelidir. Bu itibarla da Coubertin, Fransa'da çağın gerisinde kalan eğitim ve spor kuruluşlarına yeni bir sistem getirmek istemiştir. Aynı zamanda sporla ülkeleri birbirlerine daha yakınlaştırarak ve sporla gerçekleşen rekabet ile savaşları önleyebilmenin daha doğru bir yol olabileceğini düşünmüştür (2). O nedenle çalışmaya katılanların bu konuyla ilgili düşüncelerinin tarihi süreçle paralellik göstermediği söylenebilir.

Baskıcı rejimler kendi siyasi sistemlerini, olimpiyat düzenleyerek savunmaktadırlar görüşünde çalışmaya katılanlar arasında farklılıklar görülmüştür. Bu farklılığın sebebi, katılımcıların baskıcı rejimlerin dünya üzerinde kalmadığı düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir. Oysa Olimpik Hareketi bulan Fransız Baron Pierre de Coubertin, sporun Almanya ile gelecekte yapılacak bir sonraki savaşa Fransız gençlerini fiziksel olarak hazırlayacak bir oluşum olduğunu kabul etmiştir.

İlk büyük siyasi etkileşim 1936 Olimpiyatlarında Nazi Almanya rejiminin Berlin Olimpiyatlarını mümkün olan tüm şekillerde bir propaganda aracı olarak kullanmış olmasıdır. Bu da Hitler Rejiminin gerekçelendirilip reklamının yapılması ile gerçekleşmiştir. Politik meşruluğun yaratılması sırasında spor, doğal bir araç olarak kullanılmıştır (2).

Sporun diplomasiyi, diplomasi'nin de sporu kabul etmesi görüşü üzerine çalışmaya katılanlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Politika ve spor üzerine eğilen yazarlar sporu devletler tarafından kullanılan politik bir araç olarak gördükleri düşünülebilir. Spor diplomasisinde de genellikle geleneksel diplomatik uygulamalara yer verildiği söylenebilir.

Sporun günümüz küresel toplumundaki önemi gösteriyor ki o toplumu anlayışımız sporun yol açtığı sosyal süreç çeşitliliği analizinden kaynaklanmaktadır. Uluslararası komitelerin genişlemesi ve devletler ve güçlü ülke grupları arasındaki uyumu geliştirmesi yoluyla milletlerin bütünlüğünü sağlamayı amaçlamaktadır. FIFA gibi uluslararası spor organizasyonlarının küresel etkenler olarak büyüyen önemi, özellikle FIFA ve IOC yöneticileri dünyanın her yerinde diplomatik ayrıcalık aldıklarından dolayı, devlet üstünlüğü dünya görüşüne meydan okumaktadır (9). O halde katılımcıların konuyla ilgili görüşlerinin tarihi sürece uygun olduğu söylenebilir.

Oyunlar ve olimpiyatlar katılımcıların ülkelerini sportif anlamda temsil etmelerinin yanısıra, ülkelerinin varlıklarını ve güçlerini olimpiyatlar aracılığıyla dünyaya hissettirmeleridir görüşü üzerine çalışmaya katılanların görüşlerinde anlamlı bir fark görülmemiştir. Tüm Sovyet devletleri ve Sovyet modeli uygulayan devletler için spor kendi uluslararası amaçlarını gerçekleştirmek için kullanılan bir araç olmuştur. Bu durum öyle kökleşmiş ki Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından, IOC tarafından kendi bayrakları altında bağımsız birer devlet olarak oyunlara katılmalarına izin verilen ülkeleri Birleşmiş Milletler tarafından bağımsız ülkeler olarak kabul edilme yarışması ve çalışmalarını, BM içerisinde meşru bir koltuk elde etme için neredeyse bir ön koşul olarak kullanmaya başlamışlardır. IOC, daha Sovyetler dağılmadan Letonya, Litvanya ve Estonya'nın varlıklarını bağımsız devletler olarak kabul etmiştir (10).

Sporun uluslararası ekonomik ilişkiler için önemli bir araç olması üzerine çalışmaya katılanların görüşleri içerisinde anlamlı bir fark görülmemiştir. Ekonomik ve ticari ilişkilerin bir dış politika aracı olarak kullanılması genelde üç amaca yöneliktir:

- i) Diğer devletin gereksinmelerini kullanarak ve kendine olan bağımlılığın yararlanarak veya ona birtakım ekonomik vaatlerde bulunarak veyahut ekonomik yönden tehdit ederek herhangi bir dış politika amacı gerçekleştirmek,

- ii) Devletin kendi ekonomik kapasitesini arttırmak ve potansiyel bir düşman olan diğer devletin bazı olanaklardan mahrum kalmasını sağlamak,
- iii) Ekonomik uydular oluşturmak böylece hammadde kaynaklarını, pazarları garanti altına veya uyduların siyasal sadakatının devam etmesini sağlamak veya ekonomik bağımlılık ilişkisi yaratarak etki alanları oluşturmaktır (8).

İngilizler, ilk olarak kendilerine bağlı bulunan kolonilerde (Yeni Zellanda, Avustralya, Güney Afrika ve Hint Okyanusunda) daha sonra Avrupa, Latin Amerika, Asya ve Afrika'da spor kulüplerinin sayısını artırmışlardır. Bu yerlerde yaşayan yerli halk da kendi spor kulüplerinin sayısını artırmıştır. İngilizler kendi sporlarını diğer ülkelere empoze etmeye çalışmasa da bu ülkelerin ekonomik gelişmeleri ve fethedip kolonileri yaptıkları yerlerin sporun dünya çapındaki gelişiminde önemli bir rol oynadığı kabul edilmelidir (7). O halde çalışmaya katılanların sporun, uluslararası ekonomik ilişkilerde önemli bir araç olarak kullanılması görüşlerinin doğru olduğu söylenebilir.

Sporun evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, dini, ırkı farklı insanları birleştiren önemli bir araç olması yönünde çalışmaya katılanların görüşlerinde anlamlı bir fark görülmemiştir. Olimpiyat oyunları, ülkeleri biraraya getirmekte ve sporun sosyal, kültürel ve politik önemini ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda olimpiyat oyunları insanları biraraya getiren bir kavram olarak nitelendirilmektedir (11).

Sporun ülkelerin birbirlerini dikkate almalarında olumlu bir ekonomik yaptırım aracı olarak görülmemesi görüşüne çalışmaya katılan kişiler katılmamaktadırlar. Oysa 19. yüzyılın son yıllarındaki İspanya'nın spor faaliyetleri en yüksek sosyal sınıftan birkaç kişinin öncülüğünde yürütülmüştür. At biniciliği, vuruş ve eskrim bunların başlıcalarıdır. Daha alt sınıf üyeleriye sadece yerel festivallerde bu sporlara katılabilmektedir. Boğa güreşi ulusal festivallerin vazgeçilmez olmuş ve tren yollarının izleyici ve boğaları taşımasıyla bu durum ticarete dönüşmüş ve 1886'dan itibaren güreş alanları inşa edilmiştir. Sosyal sınıf ayrımları 20. yüzyıl başlarında ekonomik gelişmenin ülkede eşit olarak gerçekleşmemesiyle ortaya çıkmış ve devam etmiştir (12).

Büyük oyunlar ve olimpiyatlar, uluslararası sporun sadece bir parçası görünse de bu oyunlarda yer alan ülkeler, yıllar boyunca diplomatik alanda ön planda bulunmuş ülkelerdir görüşü üzerine çalışmaya katılanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Olimpiyatlarda ana tez olimpiyatlara katılan ülkelerin kendilerini sportif anlamda temsil etmeleri ve ülkelerinin varlıklarını ve güçlerini olimpiyatlar aracılığıyla dünyaya hissettirmeleridir. Bu sportif organizasyonlar, daima tüm dünya tarafından destek alan organizasyonlardır (2). O halde analiz sonucu çıkan sonucun düşünülen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Sporun uluslararası siyaset içerisinde ağırlığını hissettirmeye başladığı fikri üzerine katılımcılar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Modern diplomasinin çoğu karmaşası yeni değildir. Olimpiyat Oyunlarıyla alakalı diplomasi olayında bile, oyunlara ev sahipliği yapma teklifinin çevresinde ticari çıkarların olduğu kadar devlet, bölge ve belediye seviyesindeki politik yönetimleri de içine alan çok katmanlı diplomasinin uzun süredir etkisi olmuştur. Bu tür kanıtlar devletlerin etkileşimiyle meşguliyetiyle birlikte, uluslararası sporda diplomasinin realist açıklamalarla altını çizmektedir (13).

Sporun kendini güçsüz hisseden (askeri, ekonomik, siyasi açıdan) ülke ve gruplar tarafından kullanıldığı görüşünde farklılıklar tespit edilmiştir. Oysa bir ülkenin bir ulus devleti olarak statüsünün uluslararası toplum tarafından kabul edilmesinin en açık işaretini spor aktiviteleri ve organizasyonları göstermektedir. Bu bilhassa, uluslararası spor etkinliklerinde iyi performans sergileyerek uluslararası toplumda genellikle sadece 'pozitif' ve başarılı bir görüntü kaydeden çoğu Afrika devleti için de önem arz etmektedir. 2002 Dünya Kupasında çeyrek finale kadar çıkan Senegal'in performansı, genellikle çağdışı ve geleneksel bir toplum olarak görülen, fakat takımı zekice ve başarılı futbol oynayan, bir Afrika devletidir(14). O halde çalışmaya katılanların bu konuyla ilgili görüşlerinin doğru olmadığı söylenebilir. Çünkü özellikle Afrika devletleri bireysel spor branşlarında sporu uluslararası ilişkilerde araç olarak kullanırken, genellikle taktik gerektiren takım sporlarında ve teknoloji gerektiren spor branşlarında sporu dış politika aracı olarak kullanmadıkları söylenebilir.

Olimpiyatlarla ilgili ortaya çıkan herhangi bir skandal, inanılmaz küresel tepki almakta ve bu tepki organizasyonların evrensel boyutunu daha da güçlendirmektedir görüşü üzerine ankete katılanlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Spor uluslar arası ilişkilerde, insanlar arasında olumlu yönde büyük bir yaptırım aracı ve güç olmuş ve sporun kendi doğası ve iç dinamikleri nedeniyle güç olmaya da devam edecektir. Sanat gibi evrensel, kalıcı ve bağlayıcıdır. Bir devlet politikası olarak kabul edilmesi sonucu elde edilen bütün başarılarla dünya ülkeleri üzerinde uluslar arası arenada büyük ölçüde etki etmektedir (2). O halde sporun uluslararası ilişkilerde, toplumlar arasında büyük bir etkisi olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, çalışmaya katılanların kıdem, yaş ve eğitim durumlarına göre uluslararası ilişkiler ve spor etkileşiminde anlamlı bir fark bulunmazken, cinsiyetlerine ve ünvanlarına göre uluslararası ilişkiler ve spor etkileşiminde fark bulunmaktadır. Ankete katılanların ünvanlarına göre yapılan analizde, sporun uluslararası ilişkilerde siyasi ve ekonomik araç olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Cinsiyetlerine göre yapılan analizde ise sporun uluslararası ilişkilerde siyasi ve askeri araç olarak kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

1. MORSE, E. (2003) "Sport in International Relation", Newyork, p.: 1-10.
2. SUNAY, H. (2010) Sporda Organizasyon, Gazi Kitabevi, Ankara.
3. BAKIR, A., AYDIN, C. (2008) İstatistik, 2.Baskı, Nobel Yayın, Türkiye.
4. MAGUIRE, J. (1990) More then a Sporting a Touchdown : The Making of American Footbal in England, 1982-90, *Sociology of Sport Journal*, p.: 7,3.
5. SÖNMEZOĞLU, F. (2000) Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika Analizi, Filiz Kitabevi, İstanbul, p.: 323-473.
6. ROMANOV, A.O. (1973) Mezhdunarodnoye sportivnoye dvizhenie, Moscow, p.:185.
7. ARNAUD, P., RIORDAN J. (2006) Sport and International Politics, London, 2nd Ed., p.:14-29.
8. ARI, T. (1999) Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, Üçüncü Basım, Alfa/Aktüel Kitabevleri, İstanbul, p.: 254-342.
9. NORMAN, M. (2000) "Imagine There's No Racism", London, p.: 15.
10. RIORDAN, J. (2006) Sport and International Politics – The impact of fascism and communisim on sport, London, 2nd Ed., p.: 77.
11. CLARK, K. (2000) "Soccer stretches Taleban rules", 12 Aug 2000, <http://news.bbc.co.uk>, Erişim : 15 March 2001.
12. DE LOS REYES, E. (1921) El Ejercito y su influencia en la Educacion Fisica Nacional, Manresa, p.:66.
13. BARTSON, R. (2002) Modern Diplomacy, Harlow : Longman.
14. GALTUNG, J. (1984) Sport and International Understanding, Springer, Berlin, p.: 12-19.